

УДК 330.341

Оксана Едуардівна ЛОМОНОСОВА

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, Херсонська філія
Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова,
e-mail: lavloe@gmail.com

Дмитро Анатолійович ЛОМОНОСОВ

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Херсонська філія
Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова,
e-mail: dmytro.lomonosow@gmail.com

Ірина Ігорівна НАДТОЧІЙ

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Херсонська філія
Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, e-mail: nira@ukr.net

МОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИДИ

Ломоносова, О. Е. Морська діяльність: сутність, особливості та види / Оксана Едуардівна Ломоносова; Дмитро Анатолійович Ломоносов; Ірина Ігорівна Надточій // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 229–238.

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність уточнення широко використовуваного поняття «морська діяльність», яке наведено у «Морській доктрині України на період до 2035 року», запропонована більш коректна трактовка цього поняття. Розглянуто характерні риси морської діяльності, що обумовлені особливостями морського середовища. Доведено необхідність узгодження дії функціонуючих на морському просторі та прибережній зоні суб'єктів, які здійснюють однакові, а також різні види морської діяльності. Наведено можливі види морської діяльності. Проаналізовано деякі існуючі класифікації морегосподарської діяльності, на основі їх аналізу виявлені притаманні їм недоліки. Для створення класифікаційної схеми видів морської діяльності запропоновано використовувати Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності». Показано переваги та недоліки його застосування, а також можливість формування на його основі детальної класифікації видів морської діяльності.

Ключові слова: морська діяльність; морегосподарська діяльність; морське середовище; прибережна зона; класифікація видів економічної діяльності.

Оксана Эдуардовна ЛОМОНОСОВА

кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой экономики,
Херсонский филиал Национального университета кораблестроения
им. адмирала Макарова, e-mail: lavloe@gmail.com

Дмитрий Анатольевич ЛОМОНОСОВ

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, Херсонский филиал
Национального университета кораблестроения им. адмирала Макарова,
e-mail: dmytro.lomonosow@gmail.com

Ирина Игоревна НАДТОЧИЙ

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, Херсонский филиал
Национального университета кораблестроения им. адмирала Макарова, e-mail: nira@ukr.net

МОРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: СУЩНОСТЬ, ОСОБЕННОСТИ И ВИДЫ

Ломоносова, О. Э. Морская деятельность: сущность, особенности и виды / Оксана Эдуардовна Ломоносова; Дмитрий Анатольевич Ломоносов; Ирина Игоревна Надточий // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 229–238.

Аннотація. В статті обґрунтована необхідність уточнення широко використовуваного поняття «морська діяльність», приведенного в «Морській доктрині України на період до 2035 року», пропонується більш коректна трактовка даного поняття. Розглянуті характерні риси морської діяльності, які обумовлені особливостями морської середовища. Доведено необхідність узгодження дій функціонуючих на морському просторі та прибережній зоні суб'єктів, що виконують однакові, а також різні види морської діяльності. Приведено можливі види морської діяльності. Проаналізовані деякі існуючі класифікації морської діяльності, на основі аналізу виявлені їхні недоліки. Для створення класифікаційної схеми видів морської діяльності пропонується використовувати Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності». Показано переваги та недоліки його застосування, а також можливість формування на його основі детальної класифікації видів морської діяльності.

Ключові слова: морська діяльність; морська діяльність; морська середовища; прибережна зона; класифікація видів економічної діяльності.

Oksana LOMONOSOVA

PhD, Associate Professor, Head of Economics Department, Kherson Affiliate of Admiral Makarov National University of Shipbuilding, e-mail: lavloe@gmail.com

Dmytro LOMONOSOV

PhD, Associate Professor at the Department of Economics, Kherson Affiliate of Admiral Makarov National University of Shipbuilding, e-mail: dmytro.lomonosov@gmail.com

Iryna NADTOCHIY

PhD, Associate Professor at the Department of Economics, Kherson Affiliate of Admiral Makarov National University of Shipbuilding, e-mail: nira@ukr.net

MARITIME ACTIVITIES: NATURE, FEATURES AND TYPES

Lomonosova, O., Lomonosov, D., Nadtochiy, I. (2015), Maritime activities: nature, features and types. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Morska diialnist: sutnist, osoblyvosti ta vydy; za red.: M. I. Zveriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 1, No. 56, pp. 229–238.

Abstract. The article substantiates the need to clarify widely used term «maritime activity» which is given by the «Maritime Doctrine of Ukraine till 2035» and proposed a correct interpretation of this concept. The characteristics of marine activities that are caused by the peculiarities of the marine environment are examined. The necessity of coordination of functioning on sea and coastal zone entities carrying out the same, as well as various types of maritime activities, is proved. Possible kinds of maritime activities are presented. Some existing classifications of maritime economy are analyzed, based on their analysis disadvantages inherent to them are detected. To create the classification scheme of marine species the National Classifier of Ukraine «Classification of economic activities» is proposed to use. The advantages and disadvantages of its use and the possibility of formation based on detailed classification of marine activities are shown.

Keywords: sea activity; maritime activity; marine environment; coastal zone; classification of economic activities.

JEL classification: M200, M210, M290

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних скрутних соціально-економічних умовах перед Україною постає завдання визначення та реалізації її конкурентних переваг, які б дозволили поживити економіку, надати їй новий поштовх, забезпечити населення новими робочими місцями. До таких секторів економіки належить її морський сектор. Це обумовлено досить розвинутою морською інфраструктурою, з одного боку, та різноманітним і багатством ресурсів морів, більша частина яких є відновлюваною, а також наявністю резервів розширення морської діяльності, з іншого.

Для підготовки рекомендацій і рішень щодо стратегії морської діяльності України та її окремих регіонів, практичного здійснення національної морської політики важливе значення має формування найбільш повного уявлення про морську діяльність. Визначення

її пріоритетних видів, більшість з яких є альтернативними, має дозволити більш раціонально розподіляти бюджетні ресурси на реалізацію відповідних програм, а також орієнтувати інвесторів, акцентуючи їх увагу на певних напрямках морської діяльності, які для місцевих громад, а також для України в цілому, представляють першочерговий інтерес.

Це обумовлює необхідність і важливість правильного визначення видів трудової діяльності, які мають бути віднесеними до морської. У зв'язку з цим, передусім варто уточнити і саме поняття «морська діяльність».

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання, пов'язані з морською діяльністю, не є новими. Вони постійно викликали і продовжують викликати досить великий інтерес. Тільки в останній час проблеми, що стосуються морської діяльності розглядалися Б. В. Буркинським, К. О. Ільницьким, Г. Г. Гогоберидзе, О. М. Котлубаєм, Ю. В. Макогоном, В. Н. Парсяком, І. О. Пилипенком, С. Б. Савельєвою, А. О. Филипенком, М. Л. Шинкарем та іншими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Автори цих та інших праць, зазвичай, розглядають лише окремі види морської діяльності, не приділяючи достатньої уваги загальному упорядкуванню усієї строкатої їх сукупності. Замість класифікації в літературі часто наводяться лише прості переліки видів морської діяльності, які часто суттєво відрізняються один від одного. Класифікації видів морської, а також морегосподарської діяльності, в літературі приділяється недостатньо уваги. Підлягає уточненню і поняття «морська діяльність», яке наведено у «Морській доктрині України на період до 2035 року» (далі – Морська доктрина України).

Постановка завдання. Метою статті є уточнення поняття «морська діяльність», визначення її особливостей і складу, а також формування пропозицій щодо класифікації видів морської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для встановлення видів діяльності, що належать до морської, передусім, варто уточнити саме поняття «морська діяльність». Така необхідність обумовлена протиріччями, які містяться у Морській доктрині України [1].

Згідно з нею морською діяльністю називається використання ресурсів Азовського і Чорного морів, Керченської протоки та інших районів Світового океану на користь України шляхом провадження ефективної і безпечної морської господарської діяльності, сталої військово-морської діяльності та діяльності, пов'язаної з охороною державного кордону на морі [1]. Тобто морська діяльність включає три складові: морську господарську діяльність, військово-морську діяльність, а також охорону державного кордону на морі.

Подібне уявлення про складові морської діяльності є досить розповсюдженим. Так, Г. В. Лебедев пише: «Від морегосподарської діяльності відділяється діяльність «військово-морська», яка результатом має охорону морських рубежів, захист господарських об'єктів і, в кінцевому рахунку, захист державного суверенітету, і разом вони складають «морську діяльність» [2, с.30]. Ю. В. Хаймінова вважає, що «морська діяльність складається з морегосподарської діяльності, військово-морської діяльності та діяльності, пов'язаної із забезпеченням національної безпеки» [3, с.9].

Л. Б. Тарханова стверджує, що «морська діяльність – це складна динамічна система, можливість довгострокового і ефективного розвитку якої пов'язана з необхідністю врахування впливу безлічі міжнародно-політичних, соціально-економічних та еколого-технологічних факторів, що визначають перспективи того чи іншого просторового розвитку морекористування» [4, с.75]. Морська діяльність, на її думку, включає діяльність у сферах морської економіки, морської біології, морської екології, морської географії та морської політики [5, с.57].

Найбільша плутанина відбувається при розмежуванні морегосподарської та морської діяльності. Так, у Морській доктрині України під морегосподарською діяльністю розуміють «процес отримання вигоди від використання ресурсів Азовського і Чорного морів, Керченської протоки та інших районів Світового океану для задоволення

потреб людини і суспільства та розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу Світового океану» [1]. Але згідно з цим визначенням, до морегосподарської можна віднести і військово-морську діяльність, а також діяльність з охорони державного кордону на морі.

Дійсно, вони забезпечують отримання вигоди (тобто того, «що дає добрі наслідки в чому-небудь, якийсь зиск і т. ін.» [6, с.91]. Вигода може бути економічною (наприклад, у вигляді додаткового доходу або прибутку), політичною (встановлення та підтримання нормальних довгострокових відносин з сусідніми країнами), військовою (укріплення обороноздатності) та ін. Таким чином, якщо виходити з критеріїв, наведених у Морській доктрині України, то до морегосподарської діяльності, крім, власне, господарської, можуть бути віднесені й інші види доцільної трудової діяльності, що базуються на використанні морських ресурсів або певним чином пов'язані з ними. Але у такому випадку поділення морської діяльності на морегосподарську, військово-морську та діяльність з охорони державного кордону на морі не має сенсу. Усі вони повинні бути віднесені до морегосподарської, що зрозуміло, неправильно.

Інкони (абсолютно помилково) військово-морська діяльність включається до складу морегосподарської. Наприклад, Т. В. Турчанинова та В. Є. Храпов стверджують, що «морегосподарська діяльність будь-якого приморського регіону складається не тільки із забезпечення обороноздатності, але й з інших напрямків: морських перевезень, рибної ловлі, геологорозвідки, видобутку корисних копалин, суден метеорологічної, науково-дослідних і т. д.» [7, с.147].

Морська діяльність включає не тільки морегосподарську [8–11]. Крім вже названих військово-морської, яка виділена з військової діяльності, та політичної, яка є також морською науковою діяльністю та має за мету вивчення морів, Світового океану та їх ресурсів. Вона може полягати у дослідженнях змін площі льоду в Світовому океані, щільності та солоності морської води, морських глибин, кліматичних змін тощо і розширює знання людства про оточуючий світ. Усі ці види діяльності за своїм характером не є господарськими, вони не можуть забезпечити отримання економічного ефекту або їх результати, наприклад, наукові, дозволяють отримати його лише в далекому майбутньому.

Загальним для наведених, а також усіх інших видів морської діяльності, які варто відносити до морської, є те, що кожна з них певним чином пов'язана з морським середовищем, морським простором і морськими ресурсами. Цей зв'язок може бути безпосереднім (судноплавство, морське рибальство і т. п.) або опосередкованим, який спрямований на забезпечення морської діяльності (суднобудування, судноремонт, портова діяльність тощо). При цьому морська діяльність охоплює не тільки безпосередньо морське середовище, але і діяльність у прибережних зонах. Сама діяльність може полягати у вивченні, освоєнні, використанні морських ресурсів, морського середовища і прибережних зон, а також включати заходи з технічного забезпечення, збереження й охорони. Її метою є отримання економічного, соціального, наукового, політичного, військового та інших видів ефекту для забезпечення сталого розвитку України.

Морському середовищу притаманні такі природні особливості як глобальний характер Світового океану; складний агресивний фізико-хімічний склад морської води; специфіка гідродинамічного та гідрометеорологічних умов, висока динамічність процесів, що відбуваються (морські течії, хвильова активність); екологічна цілісність; велика насиченість різноманітними живими організмами; відтворюваність значної частини його ресурсів тощо.

Ці особливості морського середовища, завжди викликаючи величезний інтерес людства, з одного боку, дозволили активно використовувати його в різних сферах діяльності. З іншого боку, ці специфічні риси морського середовища обумовлюють особливості морської діяльності, що значно ускладнюють її порівняно з діяльністю на суші.

До особливостей морської діяльності можна віднести різноманіття її видів; дублювання багатьох видів діяльності, що здійснюється у «звичайних умовах» на суші; здійснення переважної більшості видів морської діяльності в складних умовах, пов'язаних з природними та кліматичними явищами; необхідність постійного врахування одночасного впливу атмосферних явищ і агресивного морського середовища; підвищений ризик більшості видів морської діяльності, що спричиняє додаткові витрати на забезпечення безпеки; необхідність встановлення та виконання спеціальних правових норм, у тому числі і міжнародних, на більшу частину видів морської діяльності; значний вплив на неї політичних рішень; застосування великогабаритних, складних споруд, що дорого коштують, і суттєва капітало- та фондомісткість значної частини морської діяльності; тривалий термін окупності тощо.

Одна із важливих особливостей морської діяльності полягає в тому, що, для однієї й тієї ж території або середовища, зазвичай, існують декілька альтернативних варіантів використання. У зв'язку з цим, морські та прибережні зони, як показує світовий досвід, є зонами зіткнення інтересів різних господарюючих суб'єктів, центральних і регіональних органів управління і держав. Ці інтереси лежать в економічній, соціальній, технічній, екологічній, військовій та політичній сферах і вимагають узгодження інтересів різних господарюючих суб'єктів, громад приморських територій, країн тощо.

Аналіз взаємодії різних суб'єктів у відкритому морі та прибережних зонах показує високий ступень конфліктності між різними видами морегосподарської діяльності, а також господарюючими суб'єктами [12, с.63–64]. Частота конфліктів при цьому становить 81%, у тому числі, численних і частих – 56%, окремих – 25%. Необхідно також мати на увазі, що при цьому не враховувалися інтереси військово-морського комплексу, наукових та інших організацій, які також мають свої інтереси.

Така напруженість відносин вимагає не просто координації та регулювання спільної діяльності багатьох господарюючих та працюючих суб'єктів, які здійснюють морську діяльність. З метою зняття існуючих і попередження майбутніх суперечностей та узгодження дій необхідне комплексне управління, яке б забезпечило раціональне використання морського середовища, його ресурсів і стійкий розвиток прибережних регіонів. При цьому повинен досягатися спільний пропорційний розвиток різних галузей та видів морської діяльності, орієнтований на максимальну інтегральну ефективність.

Основні види морської діяльності можна знайти в Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права [13], яка ратифікована Верховною Радою України у 1999 році [14]. Це: судноплавство; морське рибальство; промисел інших живих ресурсів (морських ссавців, «сидячих» видів живих організмів, тобто ракоподібних, моллюсків, губок, морських водоростей тощо); розвідка та видобуток твердих, рідких або газоподібних мінеральних ресурсів, включаючи поліметалічні конкреції; зведення штучних островів, платформ, об'єктів енергетики, прокладка кабелів, трубопроводів, тунелів, будівництво інших установок і споруд та їх експлуатація; проведення морських наукових досліджень; захист і збереження морського середовища та його ресурсів; морська інформаційна діяльність (інформація щодо морських науково-дослідних проєктів, обмін думками при виникненні спорів); підготовка наукових і технічних кадрів тощо.

Крім того, до цих видів морської діяльності варто також додати портову діяльність, риборозведення, морську енергетику (використання енергії морських хвиль, припливів, течій, різниці температур і солоності в різних шарах морської води), військово-морську діяльність, охорону кордонів, охорону культурно-історичної спадщини, туризм і рекреацію.

Для упорядкування видів морської діяльності, а відповідно – і суб'єктів цієї діяльності, важливо визначитися з їх класифікацією. Класифікації видів морської, а також морегосподарської діяльності, як вже відзначалося, приділяється небагато уваги. При цьому в літературі, зазвичай, зустрічаються пропозиції щодо класифікаційних схем та структури морегосподарської діяльності та морегосподарського комплексу.

Вважаємо, що питання класифікації видів морської діяльності повинно розглядатися разом з класифікацією об'єктів морського сектора економіки. Це обумовлене тим, що породжений суспільним поділом праці кожний вид економічної діяльності, також, як і належність підприємства до будь-якої галузі економіки (або іншого, більш дрібного угруповання економічної діяльності), характеризується здійсненням специфічних виробничих процесів (в першу чергу – технологічних); наявністю персоналу відповідних професій; випуском продукції або наданням послуг. Однорідні підприємства, що характеризуються певними рисами, у сукупності формують певну галузь. Її основною ознакою є випуск підприємствами цієї галузі продукції (надання послуг) певного призначення [15, с.8, 21].

С. Б. Савельєва, А. М. Савельєв, І. В. Козинський [16, с.667–668], класифікуючи види морегосподарської діяльності, за основну типологічну ознаку приймають «характер ресурсної функції». Вони виділяють три групи видів морегосподарської діяльності: видобування морських ресурсів або пряме використання (з вилученням) морських ресурсів; діяльність з користування морськими ресурсами (непряме їх використання); охорона морських ресурсів або навколишнього морського середовища. Але до кожної групи включені абсолютно різні за характером види діяльності, що позбавляє дану класифікацію більш-менш практичного використання.

Т. А. Стівба поділяє «морегосподарський комплекс» [17, с.123] на «морські виробничі галузі» (морський транспорт, рибна промисловість, водне господарство тощо), «берегові виробничі галузі» (судно-, машино- та приладобудування), «забезпечення безпеки морегосподарської діяльності» (військово-морські сили, навігаційно-гідрографічні організації тощо) та «невиробничу сферу» (рекреаційно-туристичний комплекс, науково-технічний комплекс тощо). При такому підході виникають питання щодо коректності віднесення окремих видів діяльності до певних груп (рибна промисловість, водне господарство та деякі інші). Крім того, не зрозуміло, яка саме класифікаційна ознака береться за підставу поділу.

К. С. Трунін, пишучи про «класифікацію морегосподарського комплексу України» пропонує паралельну класифікацію. За першою класифікаційною ознакою – галузевою він виділяє певні види діяльності, серед яких суднобудування й судноремонт; морський і річковий транспорт; морські й річкові порти; морські й річкові канали; рибне господарство; марикультура (аквакультура); збереження навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки й підтримка екологічної рівноваги морського середовища [17, с.123]. Але, тут мова йде не тільки і не стільки про галузі морегосподарського комплексу. Так, суднобудування згідно з Національним класифікатором України «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009:2010 (далі – КВЕД) [19], який визначає галузі економіки України, є однією з двох груп (група 30.1 «Будування суден і човнів») розділу 30 Виробництво інших транспортних засобів, що входить до секції С «Переробна промисловість», і, строго кажучи, не вважається самостійною галуззю, оскільки галузі виокремлюються на рівні секцій. А таких галузей як морські й річкові порти (це об'єкти), морські й річкові канали (об'єкти), марикультура й аквакультура (вид діяльності) або морські технології (сукупність методів, процесів і матеріалів, що застосовуються для перетворення речовини, енергії або інформації) взагалі не існує. Не існує також якоїсь окремої галузі і навіть груп та класів, які репрезентують діяльність, спрямовану тільки на збереження навколишнього природного середовища.

На нашу думку, види морської діяльності повинні групуватися саме згідно з класифікацією видів економічної діяльності.

Відповідно до КВЕД економічною діяльністю є «процес виробництва продукції (товарів і послуг), який здійснюють з використанням певних ресурсів: сировини, матеріалів, устаткування, робочої сили, технологічних процесів тощо. Економічну діяльність характеризують витрати на виробництво, процес виробництва та випуск продукції» [18]. Якщо враховувати, що іншого трактування поняття «економічна діяльність» у діючому

законодавстві немає, а зміст категорій КВЕД повністю відповідає аналогічним категоріям, які використовуються в системах статистичних класифікацій Європейського Союзу, то це визначення варто вважати офіційним.

До економічної діяльності належать також її види, що здійснюються в сфері матеріального виробництва і в невиробничій сфері. Частина видів морської діяльності репрезентується окремими розділами, групами та класами безпосередньо. Так, у виробничу сферу входять клас 03.11 «Морське рибальство», клас 03.21 «Морське рибництво (аквакультура)», група 50.1 «Пасажирський морський транспорт», група 50.2 «Вантажний морський транспорт». Частина видів морської діяльності об'єднана з річковими видами. Це класи 30.1 «Будування суден і човнів» та 30.11 «Будування суден і плавучих конструкцій», клас 42.91 «Будівництво водних споруд», клас 52.22 «Допоміжне обслуговування водного транспорту». Усі інші види морської діяльності окремо не виділені. Вони входять до складу груп, розділів та класів разом з іншими «звичайними» видами діяльності, що здійснюються на суші. Це, наприклад, розділ 06 «Добування сировини нафти та природного газу», розділ 07 «Добування металевих руд», клас 35.11 «Виробництво електроенергії», клас 39.00 «Інша діяльність щодо поводження з відходами», клас 49.50 «Трубопровідний транспорт» та ін.

До морських видів діяльності, що належать до невиробничої сфери, включаються такі види як морська наукова діяльність, яка входить до секції М «Професійна, наукова та технічна діяльність»; військово-морська діяльність, що включена класу 84.22 «Діяльність у сфері оборони»; міжнародна діяльність, яка представлена класом 84.21 «Міжнародна діяльність»; морська спортивна діяльність (класи 93.11 «Функціонування спортивних споруд», 93.12 «Діяльність спортивних клубів», 93.19 «Інша діяльність у сфері спорту») тощо.

Перелічені та інші види морської діяльності здійснюються на замовлення суб'єктів підприємницької діяльності, держави, інших бюджетних установ з метою задоволення їх потреб. При цьому використовуються певні технологічні та інші трудові процеси, ресурси, виконуються роботи та послуги, які мають вартісну оцінку. Це свідчить про те, що ці види належать до економічної діяльності.

До морської діяльності також належить екологічна діяльність. Окремо вона не виділена. Її складові включені до різних груп і класів. Відзначимо деякі з них. Це класи 38.12 «Збирання небезпечних відходів»; 39.00 «Інша діяльність щодо поводження з відходами»; клас 71.20 «Технічні випробування та дослідження»; 71.20 «Технічні випробування та дослідження» й ін.

Таким чином, класифікацію видів морської діяльності варто здійснювати на основі Національного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності». При цьому залежно від мети окремих видів морської діяльності доцільним є виділення її видів, які належать до підприємницької, тих, які є некомерційними, а також діяльності негосподарюючих суб'єктів.

Такий підхід спрощує розуміння принципів класифікації, значно полегшує отримання статистичної інформації про морську діяльність, яка здійснюється в окремих регіонах і загалом в Україні. Важливим є те, що ця інформація є офіційною, а також зіставною з міжнародною інформацією, оскільки вітчизняний Класифікатор видів економічної діяльності гармонізований з Міжнародною стандартною галузевою класифікацією всіх видів економічної діяльності (ISIC, Rev. 4 – 2008) – на рівні розділів, і з Класифікацією видів економічної діяльності ЄС (NACE, Rev. 2 – 2006) – на рівні класів.

Висновки і перспективи подальших розробок. Морською варто вважати будь-яку діяльність, яка прямо або опосередковано пов'язана з дослідженням, опануванням, експлуатацією морського середовища і прибережних зон, їх збереженням і спрямована на раціональне використання ресурсів Світового океану та отримання економічного, соціального, наукового, політичного, військового або інших видів ефекту з метою забезпечення сталого розвитку України.

Для класифікації видів морської діяльності можуть використовуватися різні підходи. Але як основний класифікатор доцільно використовувати Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності». Його застосування полегшує розуміння принципів класифікації, значно спрощує отримання статистичної інформації про морську діяльність, що здійснюється в Україні та її окремих регіонах.

Недоліком є те, що частина морської діяльності одного й того ж функціонального виду міститься в різних секціях, розділах, групах, у зв'язку з чим суттєво ускладнюється отримання необхідної інформації. Але цей недолік притаманний будь-якій сучасній класифікації розглядуваних видів діяльності.

В подальшому вважаємо доцільним створення на базі КВЕД класифікатора морських видів економічної діяльності.

Література

1. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1307 від 7.10.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF>.
2. Лебедев Г. В. Особенности пространственной организации инфраструктуры морского транспортного комплекса Арктической зоны Российской Федерации: дис. ... кандидата географ. наук: 25.00.24 / Г. В. Лебедев. – Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет, 2014. – 184 с.
3. Державна підтримка розвитку морегосподарського комплексу України (організаційні та правові аспекти): монографія / [О. М. Кібік, О. П. Подцерковний, Ю. З. Драпайло, В. О. Котлубай та ін.; за ред. О. М. Кібік, О. П. Подцерковного]. – Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2014. – 442 с.
4. Тарханова Л. Б. Теоретико-методологические проблемы региональных исследований морской деятельности / Л. Б. Тарханова // Экономические исследования на Севере: от прошлого к будущему: матер. науч.-практ. конф., 15–17 декабря 2011 г. – Апатиты, 2011. – 120 с.
5. Тарханова Л. Б. Морская деятельность как предмет междисциплинарного исследования / Л. Б. Тарханова // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. – М. – 2012. – Т. 5. – Вып. 2. – С. 43–57.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – Київ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.
7. Турчанинова Т. В. Оценка перспектив развития машиностроительных предприятий с единичным и мелкосерийным производством Кольского региона / Т. В. Турчанинова, В. Е. Храпов // Север и рынок: формирование экономического порядка. – 2014. – № 4 (41). – С. 146–149.
8. Господарський кодекс України: Кодекс України, Закон № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Макогон Ю. В. Украина – держава морская: монографія / [Ю. В. Макогон, А. Ф. Лысый, Г. Г. Гаркуша, А. В. Грузан; под ред. Ю. В. Макогона]. – Донецк: ДонНУ, 2010. – 393 с.
10. Парсяк В. Н. От экономики судостроения к экономике моря – целесообразный вектор регионального развития / В. Н. Парсяк // Судостроение и морская инфраструктура. – 2014. – № 1. – С. 136–147.
11. Управління інноваційною діяльністю підприємств та організацій морегосподарського комплексу: монографія / [С. І. Бай, В. С. Бліщов, С. Д. Бушуєв та ін.]. – Миколаїв: видавець О. С. Торубара, 2013. – 448 с.
12. Васильев А. М. Комплексный подход к организации морехозяйственной деятельности в Западной Арктике / А. М. Васильев // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2013. – № 1 (25). – С. 56–65.

13. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права: міжнар. документ № 995_057 від 03.06.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_057/page.
14. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року: Закон України № 728-XIV від 03.06.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/728-14>.
15. Ломоносов А. В. Економіка підприємства: навч. посіб. / А. В. Ломоносов. – Миколаїв: НУК, 2004. – 328 с.
16. Савельева С. Б. Особенности и типология видов морской хозяйственной деятельности / С. Б. Савельева, А. Н. Савельев, И. В. Козинский // Вестник МГТУ. – Т. 9. – 2006. – № 4. – С. 665–668.
17. Трунін К. С. Структурування морегосподарського комплексу України / К. С. Трунін // Зб. наук. праць Національного університету кораблебудування. – 2014. – № 1. – С. 120–125.
18. Класифікація видів економічної діяльності: Національний класифікатор України ДК 009:2010: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 457 від 11.10.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kchp.com.ua/novoe/1.html>.

References

1. «On the approval of the Marine Doctrine of Ukraine till 2035: Legal Act of Ukraine, No. 1307, 07.10.2009» [Pro zatverdzhennia Morskoï doktryny Ukrainy na period do 2035 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy, No. 1307, 07.10.2009], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF> (ukr)
2. Lebedev, G. V. (2014), *Features of the spatial organization of the transport infrastructure of the Sea Commercial complex of Arctic zone of the Russian Federation: dissertation [Osobennosti prostranstvennoy organizatsii infrastruktury morskogo transportnogo kompleksa Arkticheskoy zony Rossiyskoy Federatsii: dis. kand. geograf. nauk]*, St. Petersburg State University, St. Petersburg, 184 p. (rus)
3. Kibik, A. M., Podtserkovnyi, A. P., Drapaylo, Y. Z., Kotlubai, V. A. and others (2014). Ed. A. M. Kibik, A. P. Podtserkovnyi. *The State support of marine economy of Ukraine (organizational and legal aspects): monograph [Derzhavna pidtrymka rozvytku morehospodarskoho kompleksu Ukrainy (organizatsiini ta pravovi aspekty): monohrafiia; za red. A. M. Kibik, A. P. Podtserkovnoho]*, Individual entrepreneur D. S. Grin, Kherson, 442 p. (ukr)
4. Tarhanova, L. B. (2011), «Theoretical and methodological problems of regional studies of marine activities» [Teoretiko-metodologicheskie problemy regionalnykh issledovaniy morskoy deyatel'nosti], *Economic research in the North: from past to future, Proceedings of the conference, Apatity, 15–17 December*, 120 p. (rus)
5. Tarhanova, L. B. (2012), «Maritime activities as a subject of interdisciplinary research» [Morskaya deyatel'nost kak predmet mezhdistsyplinarnogo issledovaniya], *Problem Analysis and State management design, Vol. 5, Issue 2*, pp. 43–57 (rus)
6. *Great Dictionary of Modern Ukrainian* (2001). Ed. V. T. Busel [Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: za red. V. T. Busel], WTF Perun, Kyiv, Irpen, 1440 p. (ukr)
7. Turchaninova, T. V., Khrapov, V. A. (2014), «Assessment of the prospects of development of machine-building enterprises with a single and small batch production of the Kola region» [Otsenka perspektiv razvitiya mashynostroitelnykh predpriyatiy s edinichnym i melkoseriynym proizvodstvom Kolskogo regiona], *North and market: formation of economic order, No. 4 (41)*, pp. 146–149 (rus)

8. «Commercial code of Ukraine: Legal Act of Ukraine, No. 436-IV, 16.01.2003 [Gospodarskii Kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy, Zakon, No. 436-IV, 16.01.2003], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (ukr)
9. Makogon, Ju. V., Lysyj, A. F., Garkusha, G. G., Gruzan, A. V. (2010), *Ukraine is a maritime state: monograph [Ukraina – derzhava morskaya: monografiya]*, Donna, Donetsk, 393 p. (rus)
10. Parsiak, V. N. (2014), «From the economy of shipbuilding to the economy of sea is an expedient vector of regional development» [Ot ekonomiky sudostroeniya k ekonomike morya – tselesoobraznyy vektor regionalnogo razvitiya], *Shipbuilding and marine infrastructure*, No. 1, pp. 136–147 (rus)
11. Bai, S. I., Blintsov, V. S., Bushuiev, S. D. and others (2013), *Innovative activities management of the marine economy enterprises: monograph [Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu pidpriemstv ta orhanizatsii morehospodarskoho kompleksu: monografiia]*, Publisher O. S. Torubara, Mykolaiv, 448 p. (ukr)
12. Vasiliev, A. M. (2013), «An integrated approach to the organization of maritime activities in the Western Arctic» [Kompleksnyy podkhod k organizatsii morekhozyaystvennoy deyatelnosti v Zapadnoy Arktike], *Economic and social changes: facts, trends, forecast*, No. 1 (25), pp. 56–65 (rus)
13. «The United Nations Convention on Law of the Sea: international document No. 995_057, 03.06.1999» [Konventsiiia Orhanizatsii Obednanyh Natsii z morskoho prava: mizhnarodnyi dokument, No. 995_057, 03.06.1999], available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_057/page (ukr)
14. «On Ratification of the United Nations Law of the Sea 1982 and the Agreement on the implementation of Part XI of the United Nations Law of the Sea 1982: Legal Act of Ukraine, No. 728-XIV, 03.06.1999» [Pro ratyfikatsiiu Konventsii Orhanizatsii Obednanykh Natsii z morskoho prava 1982 roku ta Ugody pro implementatsiiu Chastyny XI Konventsii Orhanizatsii Obednanykh Natsii z morskoho prava 1982 roku: Zakon Ukrainy, No. 728-XIV, 03.06.1999], available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/728-14> (ukr)
15. Lomonosov, A. V. (2004), «Business Economics: tutorial» [Ekonomika pidpriemstva: navchalnyi posibnyk], NUK, Mykolaiv, 328 p. (ukr)
16. Savelyeva, S. B., Savelyev, A. N., Kozinskiy, I. V. (2006), «Features and typology of maritime economic activities» [Osobennosti i tipologiya vidov morskoy hozyaystvennoy deyatelnosti], *Bulletin MSTU*, Vol. 9, No. 4, pp. 665–668 (rus)
17. Trunin, K. (2014), «Structuring marine economy of Ukraine» [Strukturuvannia moregospodarskoho kompleksu Ukrainy], *Collection of scientific works of the National University of Shipbuilding*, No. 1, pp. 120–125 (ukr)
18. «Classification of Economic Activities SC 009:2010: National qualifier of Ukraine: Legal Act of Ukraine, No. 457, 11.10.2010» [Klasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti DK 009:2010: Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy: Nakaz Derzhavnoho komitetu Ukrainy z pytan tekhnichnoho reguliuvannia ta spozhyvchoi polityky, No. 457, 11.10.2010], available at: <http://kchp.com.ua/novoe/1.html> (ukr)